

Majda i Zvonimir
Šimunec

Pogled sa
OLIMPA

Copyright @ 2013, Majda i Zvonimir Šimunec
Copyright @ ovog izdanja 2013, LAGUNA

Autori se zahvaljuju kompaniji

SYMEON G. TSOMOKOS S.A.

Našoj deci Sofiji i Matiji

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SADRŽAJ

<i>Reč autora</i>	9
Uvod	13
I POGLED SA OLIMPA	17
OLIMP	19
ATINA	22
Iz istorije grada	23
Akropolj	32
Irodio	36
Sintagma, evzoni	38
Hotel <i>Grand Bretanja</i>	41
Kalimarmaro	43
Arheološki muzej	46
Novi muzej Akropolja	49
Metro	55
MARATON	57
METEORI	59
DELFI	64
TEBA	70

SOLUN	73
Arheološki muzej	77
Muzej vizantijske kulture	78
Crkva Svete Sofije	81
Crkva Svetog Dimitrija	83
Crkva Ćirila i Metodija	85
Crkva rotonda	87
Bela kula	88
Južni Sloveni i Solun	90
Zejtinlik	92
KRF	95
Stara tvrđava	100
Nova tvrđava	101
Crkva Svetog Spiridona	101
Arheološki muzej	103
Mon Repo	104
Veze sa Srbijom	105
Srpska kuća	106
Mauzolej srpskih ratnika	108
PELOPONEZ	110
Epidaurus	110
Lakonija – Sparta	114
Mistra	119
Palata	124
Mala palata	125
Crkva Svetog Dimitrija	125
Crkva Svetih Teodora	126
Crkva Bogorodice Odigitrije	127
Crkva Svete Sofije	127
Manastir Bogorodice Perivlepte	128
Manastir Bogorodice Pandanase	128
Crkve Svetog Georgija i Svetog Teodora	129
Crkva Bogorodice Evangelistrije	129
Letnjikovac Laskari	130

Fontana	130
Kapija Monemvasija	130
Mani	131
Monemvasija	135
Patra	139
Iz istorije grada	142
Arheološki muzej	144
Rimski odeon	144
Kastro	145
Rio Andirio	146
Olimpija	147
Nafplio	152
KRIT	161
Knosos	165
Festos	168
Pećina Svete Sofije	170
Crkva Svetog Tita	172
Gortina – rimski odeon	173
Manastir Hrisoskalitisa	175
Manastir Preveli	176
Klisura Samarija	177
Etno-selo	180
Plaža Elafonisi	181
Plaža Preveli	184
Hanja	186
Retimno	188
Kumos	190
El Grekovo selo	192
 II POZNATI GRCI	 195
 RIGA OD FERE	 197
SPIROS LUIS	201
MISTERIJA ONAZIS	205

MARIJA KALAS	219
MELINA MERKURI	225
MIKIS TEODORAKIS	233
NANA MUSKURI	243
PANAJOTIS JANAKIS	247
POLITIČKE DINASTIJE	252
ANTONIS SAMARAS	258

III ZVUCI I MIRISI

263

BUZUKI	265
FETA-SIR	268
GRAVIJERA	272
MASLINA	275
VINO	279
UZO	283

<i>Spisak fotografija</i>	287
<i>O autorima</i>	289

Reč autora

Pravi početak naše „grčke avanture“ odigrao se septembra 1993. Mada smo, svako za sebe, imali tek površna predznanja o ovoj zemlji, u koju smo stizali sa dvoje male dece. Kako su se ona svodila na lepršave uspomene sa ekskurzija i letovanja, praktično ničemu nisu služila.

Da ne ulazimo u motive i razloge za odlazak iz domovine, zahvaćene nacionalističkim, ratnim, inflacionim i svim ostalim ludilima, tek uplovili smo te jeseni u grčku svetlost i plavetnilo legendarnim „jugom 65 efi“ sa „pilotskim sedištima“.

Kako obično biva sa „najboljim drugom na drumu“, nešto otkaže baš kada je najvažnije. Na samom ulasku u petomilionsku Atinu, istrošile su se pakne na kočnicama, pa je naš istorijski dolazak praćen i adekvatnim zvučnim efektima. Cvilelo je i zavijalo i na svaku pomisao na kočnice. Na sreću, zbog nezamislive gradske vreve i buke naš dolazak bio je diskretan. Takoreći neprimetan. Ali „jugo“ je junački izdržao, i taj put i narednih 17 godina, sa izvesnim finansijskim ulaganjima, pa se sada zaslužen pažen i mažen sprema za odlazak u legendu.

Prvi utisci, valjda znatno pojačani zbog presije koja nas je gušila prethodnih godina u Beogradu, prisutni su i danas. Neponovljiva svetlost grada. Osmeh, energija, mentalitet koji iskri do ivice incidenta, ali gotovo nikad ne pređe granicu, što omogućava mirno rešenje problema. Mnogo buke, najčešće ni oko čega!

Bili smo fascinirani lakoćom kojom se pune kolica u supermarketima. Za ljude koji su stigli iz polumračne zemlje pod sankcijama, naviknute da platu u dinarima što brže promene u marke i da traže „vezu“ za svaku iole ozbiljniju nabavku, već sâm doživljaj grčkih prodavnica bio je blaženstvo koje je opravdavalo odluku o odlasku.

No, vreme razmišljanja stomakom brzo je potisnuto u drugi plan. Počeli smo da otkrivamo zemlju o kojoj se obično misli da nam je poznata makar onoliko koliko nam je bliska. Preturanje po sećanju iz školskih dana, sa časova istorije umetnosti, bilo je uzaludan pokušaj da se uspostavi most sa morem informacija koje su nas zapljusnule u gradu čije su ulice krasili drvoredi mirisnih narandži.

Svaki susret sa svetim brdom Akropoljem i blistavim Partenonom u centru grada bio je vizuelni šok i stalno je iznova budio potrebu za novim saznanjima. Monumentalno čudo u slavu boginje Atine, kojoj je otac Zevs ukazao čast da na isturenom špicastom kopnu, uronjenom u Egej, iznedri grad koji će zanavek ostati označen kao kolevka zapadne civilizacije, bilo je tema naše prve profesionalne preokupacije. Nastali su televizijska emisija, nekoliko radio-reportaža i novinskih napisa. To je bio početak.

Narednih godina, sasvim uvereni da se svake sledeće jeseni vraćamo kući, „čim se budale umore“, pravili smo emisije, pisali tekstove, javljali se u razne radio i TV programe... Otkrivali smo nove gradove, teme, legende, ljude... Sa svakim novim poglavljem pojačavalo se bolno saznanje o tome koliko smo malo uradili u odnosu na sve ono što bi tek trebalo.

Istovremeno, sa sazrevanjem svesti da ovo što radimo praktično nikome ne treba, otkrili smo koliko se u Srbiji malo zna o našoj „grčkoj braći“. Bez obzira na to što naše

priče nemaju upotrebnu vrednost, odlučili smo da ipak ponudimo odgovore na neka pitanja. Zbog čega ove dve zemlje nikada, ali baš nikada, nisu ratovale, mada su mentaliteti njihovih stanovnika i istorijske okolnosti, najblaže rečeno, često mogli biti razlog za to? Ili, koliko znamo o krfskoj epopeji, o Ćirilu i Metodiju, o poslednjem vizantijskom caru i Srbinu po majci Konstantinu Paleologu, o naseljavanju Srba u zaleđu Soluna u vizantijsko vreme, selu Srb na Peloponezu...?

Čak i ako zanemarimo „srpski element“ i direktne istorijske spone između dvaju naroda, bio bi ozbiljan propust ne obogatiti sopstvena saznanja o prostoru koji je vekovima unazad, u mnogim istorijskim razdobljima, delio našu sudbinu. Ili makar znatno uticao da se točak balkanske istorije okreće tako kako se okretao.

Mnogo je dragulja iz grčke prošlosti koji su postali neizbrisivi delovi opšte istorije, kulture i nauke. Ne morate biti grkofil ili umetnički poneseni emocijama prema svojoj domovini, kao Melina Merkuri kada je izjavila da „ko nije video Grčku, kao da nije ni živeo“, da biste osetili poštovanje prema ovoj zemlji neponovljivih prirodnih lepota. Dovoljno je da pažljivo, oslobođeni turističke groznice, sa elementarnom svešću o vekovima urezanim u građevine pred sobom, osmotrite stari grad na Krfu, svetionik u Hanji na Kritu, grad-zamak Monemvasiju na Peloponezu, Stiru, Olimpiju, Nafplio, Meteore, lavirinte Knososa, kriptu Crkve Svetog Dimitrija u Solunu, ili Svetu Goru sa palube broda koji prilazi jedinstvenoj crkvenoj državi...

A o ljudima!? Sve što bi se reklo bila bi štura informacija o trenutku koji traje više od decenije i po, obojene epizodama koje ljude lake na suzu često dovode u neprijatnu situaciju. Ako se tako zove trenutak kada vas oči izdaju i pokažete

već poznatu balkansku emociju. I sada, dok ispisujemo ove redove, sećajući se 1999. godine, kada je podno Akropolja osvanuo transparent „Ameriko – Grci ti nikad neće zaboraviti Huntu, Kipar i Srbiju“, osećamo knedlu u grlu.

Tim nepoznatim autorima poruke, mnogim prijateljima, saradnicima i poznanicima, svima koje smo sretali i srećemo, koji su samo na pomen Srbije pokazivali razumevanje i neskrivene simpatije, posvećujemo redove koji slede.

Uvod

Helada je zemlja koju su ljudima poklonili bogovi, da bi ih smrtnici, u znak zahvalnosti, smestili na mistični Olimp. Tako glasi pramit, temelj neverovatno razuđene mitologije.

Duboko verujući u božanske i natprirodne sposobnosti Zeusa i njegovog brojnog potomstva, Grci su, slaveći bogove i poruke sa Olimpa, izgradili niz monumentalnih hramova od kojih mnogi još uvek odolevaju vremenu. Uporedo, razvili su čitav sistem verovanja kao osnov svoje duhovnosti i temeljne kriterijume da se pravda odvoji od nepravde, hrabrost od kukavičluka, dobro od zla, ljubav od mržnje.

Danas su bogovi prisutni još samo u mitovima, knjigama i na antičkim reljefima. Ponajviše ih je na najrazličitijim suvenirima, koji milione turista podsećaju na boravak u ovoj čarobnoj zemlji. Komercijalizacijom „Zevsove familije“ nacionalna ekonomija ostvaruje zamašan profit, što je način da se neutoljiva glad za znanjem i tradicijom simbolično, a ipak konkretno, valorizuje.

Grci imaju mnogo razloga da s ponosom, poštovanjem i zahvalnošću gledaju na filozofsku mudrost, graditeljsko umeće i maštovitost svojih dalekih predaka. Upravo na ovim prostorima, pre 2500 godina, rođena je demokratija. Danas je „demokratija“ najčešća reč u dnevnom političkim tiradama, njome se diče mnogi, često zaboravljajući da bi svet izgledao znatno drugačije kada bi se, umesto retoričke upotrebe, više poštovali načela antičke Grčke i temeljni uticaj koji se širio sa Akropolja.

I

POGLED SA OLIMPA

OLIMP

Ima li boljeg sinonima za Grčku od Olimpa? Nije li upravo Olimp ta čarobna reč po kojoj danas u čitavom svetu i na svim jezicima prepoznaju naslednike i prebogato nasleđe Helena. Mitski Olimp, planina bogova. Večna enigma. Prihvaćeni sinonim trona ili pijedestala koji je postao privilegija samo najboljih.

Zašto su baš Olimp bogovi izabrali za svoj dom?

Da li zbog toga što je sa 2917 metara najviša planina u Grčkoj, pa je božje oko moglo da posmatra smrtnike u Atini, Tebi, Mikenima, Sparti, Argosu, Korintu... pa čak i sa one strane Egeja, gde su cvetale grčka kultura i trgovina?

Možda i zbog toga što je to planinski masiv neobične konfiguracije sa 46 vrhova koji nadvisuju 2000 metara i 47 viših od 1000 metara, pa je uvek u izmaglici i natkriven oblacima. Teško je razaznati gde se tlo odvaja od nebesa.

Konačno, do njega je bilo nemoguće stići, hiljadama godina je ostajao nedokučiv, prekriven velom tajni, opisivan samo bujnom maštom brojnih pesnika.

Ljudska noga na Olimp je kročila tek u 20. veku, 2. avgusta 1913, kada je švajcarska ekspedicija predvođena Grkom

Hristosom Kakalosom uspela da stigne do vrha i prenese poruku da je božje stanište trenutno prazno, mada je moguće da se iza večno ledenih stena nešto i krije.

Kakalos, lokalni lovac na divokoze iz Litohora, do svoje smrti 1976. bio je zvanični vodič do mitskih vrhova, koji su bili privilegija prvih stanovnika, prema legendi, oca svih bogova Zeusa i njegovog šarolikog i brojnog potomstva. Mitsku osnovu čini dvanaest bogova i boginja: Zeus, Hera, Posejdon, Ares, Hermes, Hefes, Afrodita, Atina, Apolon, Artemida, Demetra i Hestija.

Zeus, Hera, Posejdon, Demetra i Hestija su deca Titana, koji je sagradio kristalne palate u kojima su živeli.

Zeus je bio vrhovni i olimpijski bog, gospodar neba, bogova i svih ljudi.

Hera je bila boginja braka i rođenja, Zevsova zakonita žena koja je rodila boga rata Aresa i boga vatre Hefesa.

Posejdon je bio bog mora i zaštitnik ribara, Demetra boginja zemlje i poljoprivrede, dok su Apolon, bog Sunca, i Artemida, boginja Meseca, bili blizanci.

Afrodita, boginja ljubavi, bila je najlepša.

Atina, rođena iz Zevsove glave, bila je boginja mudrosti, a Hermes, glasnik bogova, bio je najbrži.

Od 1983. zbog netaknute, živopisne prirode, bogate flore sa 1500 biljnih vrsta od kojih su 23 endemske, Olimp je nacionalni park pod zaštitom Uneska.

Planina koja je nekad ulivala strah i na sam pogled, danas je pristupačna za posetioce. Oni koje adrenalin vodi u avanture, pod uslovom da su u odličnoj fizičkoj kondiciji i da imaju iskustvo u planinarenju, uz pomoć vodiča mogu osvojiti i najviši vrh Olimpa, Mitikas, koji zovu i Panteon. Osvajanje traje dva do tri dana, postoje i dva mesta za odmor gde se može provesti noć, ako spadate u one koji ne vole da

spavaju pod vedrim nebom. Prva stanica ka velikoj avanturi je selo Litohoro, u podnožju Olimpa, gde se mogu dobiti sve informacije o planinarenju i pribaviti svi neophodni rekviziti za taj poduhvat.

U neposrednoj blizini je i Dion, sveti grad antičkih Makedonaca, posvećen bogovima. Kako se gradić nalazi na samo koji kilometar od morske obale, brojnim posetiocima pruža se izuzetna prilika da uživaju u jedinstvenom pogledu na Olimp, koji je čak i leti osenčen snežnim površinama, zbog svoje prevrtljive čudi i danas izaziva divljenje i strahopoštovanje.